

Aurelius Augustinus

## Wijsheid van leerlingen

Preken over teksten uit de  
*Handelingen van de Apostelen*  
[*Sermones de scripturis* 148-150]

Bezorgd, vertaald, ingeleid en  
van aantekeningen voorzien door  
Joke Gehlen - Springorum, Vincent Hunink,  
Hans van Reisen en Annemarie Six-Wienen

DAMON

# Inhoud

<b>Inleiding</b>	7
Beknopte literatuurlijst	15
<b>Wijsheid van leerlingen</b>	
Sermo 148 Tijdelijk dood	20-21
Sermo 149 Van een linnen laken tot liefde voor de vijand	26-27
Sermo 150 Wat maakt het leven gelukkig?	64-65
<b>Register op bijbelteksten</b>	100
<b>Over de vertalers</b>	102

# Inleiding

“Ik durf niet te liegen tegen gewone mensen met geleerden als rechters erbij!” Als geen ander uit de oudheid wist een predikant als Augustinus (354-430) mensen uit alle lagen van de bevolking te boeien. Bijna veertig jaar lang heeft hij gepreekt. Dat deed hij eerst ongeveer vier jaar als priester van het Noord-Afrikaanse Hippo Regius; vanaf het jaar 395 werd hij daar bisschop. Hij preekte natuurlijk vooral in de eigen havenstad, maar hij was ook in andere dorpen en steden een gewaardeerde gastspreker. De openbare uitleg van bijbelteksten aan geïnteresseerde gelovigen was en is een belangrijke taak voor elke zielzorger.

Augustinus preekte normaal gesproken elke zaterdagavond en zondagochtend. Maar er waren ook periodes van het jaar dat hij elke dag moest preken. Soms kwam het voor dat hij verschillende keren binnen één etmaal het woord voerde en het kon zelfs gebeuren dat hij binnen een en dezelfde viering verscheidene korte preken verzorgde. Het aantal keren dat Augustinus heeft gepreekt wordt geschat tussen de vier- en zesduizend. Van al die toespraken zijn er ongeveer zeshonderd als uitgeschreven preek (*sermo*) bewaard gebleven.

Dit boekje bevat drie preken. Ze hebben met elkaar gemeen dat Augustinus daarin een in de liturgie voorgelezen tekst behandelt uit het bijbelboek *Handelingen van de*

*Apostelen (Hnd)*. Al sinds de zeventiende eeuw staat het drietal preken in allerlei uitgaven steevast bij elkaar als *sermones* 148, 149 en 150. De preken zijn onderling nogal verschillend en laten uiteenlopende kanten zien van Augustinus als predikant en zielzorger.

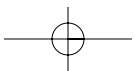
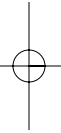
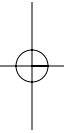
*Sermo* 148 is een korte preek over Hnd 5,1-11. Daarin wordt verteld hoe een zekere Ananias en zijn vrouw Safira doen alsof ze de opbrengst van hun landverkoop volledig afdragen aan de christelijke gemeenschap, terwijl ze een deel voor zichzelf achterhouden. Beiden worden door de apostel Petrus ter verantwoording geroepen en sterven ter plekke, tot schrik en ontzetting van de omstanders.

Augustinus gaat eerst in op de strengheid van de straf. Daarna benadrukt hij de ernst van het breken van geloften en spoort hij met name vrouwen uit zijn geloofsgemeenschap aan om hun gelofte trouw na te leven. Het gaat dan vooral om vrouwen vol evangelisch élan, die in die tijd trouw aan Christus beloofden en zich door deze gelofte niet beschikbaar stelden voor het huwelijk.

De preek is waarschijnlijk gehouden in de gedachteniskapel van de twintig martelaren van Hippo Regius, op de octaafdag van het Paasfeest in een jaar na 412.

*Sermo* 149 is de langste van het drietal. Daarin behandelt Augustinus eerst Hnd 10,11-13. Dit bijbelfragment maakt deel uit van Petrus' visioen in het dorpje Joppe bij Caesarea, waarbij voor hem tot driemaal toe een groot linnen kleed aan vier punten vanuit de hemel wordt neergela-

# Wijsheid van leerlingen



## Sermo 148

[1] Cum lectio legeretur de libro qui inscribitur *Actus Apostolorum*, animaduertistis quid contigerit eis qui cum uillam uendidissent, subtraxerunt de pretio uillae et ante pedes apostolorum quasi totum pretium posuerunt. Continuo correpti expirauerunt ambo, uir et uxor eius. Nonnullis uidetur nimis seuera ista fuisse correptio, ut propter pecuniam de re sua subtractam homines morerentur. Non hoc Spiritus Sanctus auaritia fecit, sed Spiritus Sanctus mendacium sic puniuit. Nam uerba audistis beatissimi Petri, dicentis: “*Nonne manens tibi manebat, et uenditum in tua erat potestate?*” Si nolles uendere, quis te cogeret? Si uelles offerre dimidium, quis exigeret totum? Si enim dimidium offerendum erat, dimidium dicendum erat. Pro toto dimidium, hoc est puniendum mendacium.

## Sermo 148<sup>1</sup>

# Tijdelijk dood

[1] Er is u voorgelezen uit de *Handelingen van de Apostelen*. Toen hebt u gehoord wat de mensen overkwam die hun huis verkochten, een deel van de opbrengst achterhielden en de rest aan de voeten van de apostelen legden als was het de hele prijs. Ze werden onmiddellijk gestraft en moesten het alletwee met de dood bekopen, de man en zijn vrouw.<sup>2</sup> Sommigen vinden die straf te streng: moeten mensen sterven omdat ze iets van hun eigen geld hebben achtergehouden? Maar de Heilige Geest deed dat niet uit hebzucht, nee, de Heilige Geest strafte zo de leugen. U hebt gehoord wat de heilige Petrus zei: “Je had het toch zelf kunnen houden of met de opbrengst kunnen doen wat je wilde?”<sup>3</sup> Als je niet wilde verkopen, wie had je dan kunnen dwingen? En als je de helft wilde aanbieden, wie zou dan het totaal hebben opgeëist? Als het je bedoeling was om de helft aan te bieden, dan had je het ook de helft

1 Schrifttekst: Hnd 5,1-11; plaats: Hippo; datum: achtste dag van Pasen in een jaar na 409; tekst: M 1700, V 490 (*PL* 38,799-800). Vgl. VERBRAKEN 1976, 89.

2 Vgl. Hnd 5,1-11.

3 Hnd 5,4.

Non tamen uideatur, fratres, seuera correptio, mors temporalis. Atque utinam hucusque uindicta processerit! Quid enim magnum mortalibus contigit quaecumque morituris? Sed per illorum temporalem poenam Deus sciri uoluit disciplinam. Credendum est autem quod post hanc uitam eis pepercerit Deus; magna est enim eius misericordia.

De mortibus autem quae contingunt ex uindicta ait quodam loco apostolus Paulus, corripiens eos qui male tractabant corpus et sanguinem Christi et dicens: *“Propterea in uobis multi infirmi et aegri, et dormiunt sufficientes,”* id est, quantum sufficit ad disciplinam imponendam. *“Multi in uobis dormiunt,”* hoc est: moriuntur. Flagello enim Domini corripiebantur; aegrotabant et moriebantur. Et subiecit post haec uerba et ait: *“Si enim nos ipsos iudicemus, a Domino non iudicemur. Cum iudicamur autem, a Domino corripimur, ne cum mundo damnemur.”* Quid si ergo huic uiro et uxori eius tale aliquid contigit? Correpti sunt mortis flagello ne supplicio punirentur aeterno.



moeten noemen. Maar de helft voor het totaal? Dat is een leugen, dat verdient straf.

Toch moeten wij, broeders en zusters, dat niet als een strenge straf zien: het is een tijdelijke dood. Wees blij als het daar bij blijft! Wat stelt het nu helemaal voor? Stervelingen sterven vroeg of laat! Nee, door hun tijdelijke straf wilde God een duidelijk voorbeeld stellen. Maar we mogen geloven dat God hen na dit leven gespaard heeft, want groot is zijn barmhartigheid.<sup>4</sup>

Over de dood die bedoeld is als straf spreekt de apostel Paulus ergens. Hij wijst de mensen terecht die respectloos omgingen met het lichaam en bloed van Christus en zegt: “Daarom zijn er onder u veel zwakken en zieken en zijn er al genoeg in slaap.”<sup>5</sup> Hij bedoelt: genoeg om een voorbeeld te stellen. “Velen onder u zijn in slaap” betekent “zijn gestorven”. Ze werden namelijk terechtgewezen door de gesel van de Heer: ze werden ziek en stierven. En na die woorden vervolgt Paulus: “Als we onszelf beoordeelden, werden we niet veroordeeld door de Heer. Maar nu we veroordeeld worden wijst de Heer ons terecht, zodat we niet samen met de wereld worden veroordeeld.”<sup>6</sup> Was zoiets ook niet aan de hand met die man en zijn vrouw? Ze werden gestraft met de gesel van de dood om niet de eeuwige straf te hoeven ondergaan.

4 Vgl. Ps 50 (51)3.

5 1 Kor 11,30.

6 1 Kor 11,31-32.